

unødvendige gentagelser og udeladelser, der lader læseren i stikken. Fischer beskrives således næsten identisk i noter både på s. 193, 194, 248 og 444, derimod ikke, hvor det burde være sket, s. 78. S. 209 note 1 refereres og citeres en lang passage af et brev fra Chr. IX. Det er unødvendigt, da det i sin helhed er trykt senere (s. 407). Flere citater af breve i indledningen er af samme grund overflødige. Holstein (s. 218) er ikke identificeret i nogen note, derimod i registret fejlagtigt som Holstein-Holsteinborg i st. f. Holstein-Ledreborg. Det midt på s. 442 af Monrad omtalte værk sigter ikke til den i note 2 nævnte bog. Flere breve, helt eller delvist udateret, er enten ikke søgt eller fejlagtigt dateret. Et brev af 20. april u. å. til Chr. Richardt (s. 450) kan ud fra indholdet utvivlsomt dateres til 1881, jvf. Monrads omtale af arbejdet med redegørelsen om 1864 og af Chr. Winthers kones forestående død (11. juni 1881). Breve, der af Hauge er dateret 27. nov. 1883 (s. 351 ff) og 10.-11. marts 1883 (s. 322 ff) hidrører begge fra 1882; etc, etc. En række gentagelser af Monrad i nært på hinanden følgende breve kunne være skåret væk i udgaven. Omvendt er en række passager, ja hele breve fra New Zealandstiden udeladt som »væsentlig kun omhandlende økonomiske Dispositioner« (s. 40) og problemer. Det er uheldigt, da disse dog udgjorde en så afgørende, og derfor så interessant, faktor i nybyggerens hverdag.

Trods disse svagheder må udgaven modtages med glæde. For med den begynder tiden at være inde til den store, på moderne psykologisk grundlag byggede, Monrad-biografi, der kunne afløse P. Stavnstrups for sin tid så fortræffelige arbejde.

Leo Tandrup

R. Steen Steensen: Vore panserskibe 1863-1943. (Stubes Forlag, 1968). 492 s.

Bogen slutter sig til kommandørkapitajn Steensens tidligere behandlinger af dels torpedobådernes, dels ubådernes historie i den danske marine. Tekstens kerne omgives af først et rids af panserskibenes internationale historie og som bogens slutning et tilsvarende rids om de store enheders aftagende betydning i marinestrategien. Efter indledningen behandles de enkelte danske panserskibes historie: deres bygning, indretning og udstyr samt deres livshistorie, dvs. togter og ombygninger. Hovedvægten er lagt på det tekniske, mens særlige bemandsproblemer m. m. ikke omtales. I det hele er den gennemlustrerede bog nærmest en opslagsbog, hvor man kan finde tekniske enkeltheder; der siges derimod ikke noget om panserskibene i offentligheden, herunder i den forsvarspolitiske debat. Der siges heller ikke meget om marineledelsens dispositioner og planer med skibene.

Vagn Dybdahl

Morten Borup (ed.): Breve fra og til Holger Drachmann. 1-2. (Gyldendal, 1968). 465 og 442 s.

Samlingen er udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab; i anlæg og opbygning følges da også ret nøje mønstret fra udgaven af brdr. Brandes' breve og fra Bjørnsons korrespondance. Brevene går i tid fra 1862 til bruddet med Brandes 1883; de er udvalgt med henblik på at vise Drachmann som digter og i forhold til tidens stridsmænd; privat korrespondance er kun medtaget meget lidt (D.s breve til faderen har Morten